

Aikuiskasvatustutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Sini Teräsahde, Tampereen yliopisto
sini.terasahde@uta.fi

Vapaan sivistystyön kehittämispäivät 28.–29.8.2014, Varkaus

Väitöskirjatutkimus "Taistelu aikuiskasvatustiedosta"

Tutkimuskysymykset (hakevat muotoaan)...

- Miten käydään diskursiivista kamppailua todellisesta aikuiskasvatustiedosta ja sen sijainnista?
- Minkälaiset ovat tutkimuksen, käytännön ja politiikanteon suhteet suomalaisessa aikuiskasvatuksessa?
- Mikä on aikuiskasvatustieteen ja -tutkimuksen 3. tehtävä? Minkälaista on vaikuttava aikuiskasvatustutkimus?

... joita tarkastellaan mm. seuraavien teemojen kautta

- aikuiskasvatuksen actor-network
- eri toimijoiden käsitykset aikuiskasvatustutkimuksen tehtävästä ja odotukset tutkimukselta
- vuorovaikutus ja asenteet tutkimuksen, käytännön ja politiikan teon toimijoiden välillä
- tutkimusyhteistyökokemukset ja -käytänteet

Tutkimuksen, käytännön ja politiikanteon vuorovaikutus yliopiston 3. tehtävän näkökulmasta

- YoL 2 §: 1. tutkimus, 2. opetus, 3. yhteiskunnallinen vaikuttavuus, 4. elinikäinen oppiminen
- 3. tehtävä tieteen vapauden *rajoituksena* ja *vastuuna* verovarojen tehokkaasta käytöstä
- Aikuiskasvatus lähtökohdiltaan yhteiskunnallinen ja pragmaattinen tieteenala. "Onko koskaan ollutkaan muuta kuin 3. tehtävä?"
- Toimijasuhteet olleet aikoinaan hyvinkin läheiset. Nykyään voimakasta puhetta toimijaryhmien erillään olostä. Eriytymisestä esim. toimijaryhmien käyttämien käsitteiden suhteen vrt. aikuiskasvatus/aikuiskoulutus/elinikäinen oppiminen.

Teoreettinen viitekehys

- Tutkimuksella vahva käytäntöulottuvuus ja käytäntöjen kehittämisyritelmä. tieteesosiologinen tutkimusote
- Vallan ja tiedon suhde:
 - Foucault'lainen genealogia
- Tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutus ja tiedon muodostuminen toimijaverkoissa:
 - Triangle of theory, practice and research Usher & Bryant 1989
 - Actor-Netwok-Theory (ANT) mm. Latour 1999, 2005; Callon, Law, Hassard; Fenwick & Edwards 2010)
 - Complexity theory mm. Mason 2008
- Tiede ja yliopiston yhteiskuntasuhde:
 - Mm. Wilhelm von Humboldt, Max Weber ja Jürgen Habermas

Tutkimusaineisto- ja analyysi

- Aineisto kerätty pääasiallisesti AITURI-hankkeen aikana
 - kysely
 - avainhenkilöhaastattelut (11 kpl)
 - keskustelutilaisuusnauhoitteet (7 kpl)
 - dokumenttiaineistoa
- Analyysi laadullisin menetelmin, myös kysely tukee laadullista aineistoa
 - Foucault'lainen kriittinen diskurssianalyysi

Tutkimuksen vaihe – aineiston koodauksesta analyysiin

Quotations per code

- Actor-Network {114-0}
- Ak:n tiet. koulutus ja sen tuottamat valmiudet {66-0}
- Ak-tieto {18-0}
- **Asenteita - arvostusta ja epäluuloja {42-0}**
- Huippututkimusta/ -tutkijoita {16-0}
- **Kritiikki ak-tutkimusta kohtaan {23-0}**
- Käytännön työn kehittäminen {26-0}
- Popularisointi {32-0}
- Practitioner research {30-0}
- Suhde tutkimukseen {43-0}
- **Tutkimuksen tehtävä {33-0}**
- **Tutkimus(-yhteistyön)odotukset ja -tarpeet {50-0}**
- Tutkimusyhteistyökokemukset ja käytänteet {120-0}
- Vuorovaikutus ja tutkimusyhteydet, niiden ongelmat ja kehittäminen {167-0}

Aikuiskasvatustutkimuksen tehtävä – eri toimijaryhmien käsityksiä

■ Vapaa sivistystyö:

- Käytännön toiminnan *puolustaminen* politiikantekijöille resurssileikkauksia vastaan (10/13) mainintaa
 - 3/10 sisälsi ajatuksen evidence-based policy:sta, 7/10 selkämmin vst:n puolella olemista ja edistämistä
- Muut (3/13): *palvella* yhteiskuntaa, käytäntöä, arviointitutkimusta

■ Ammatillinen aikuiskoulutus:

- *Tuottaa tietoa* poliittisen päätöksenteon tueksi (evidence-based policy) 5/10
- Muita tehtäviä (5/10): yhteiskunnallisen muutoksen tutkiminen ja sen vaikutukset aikuisten oppimiseen, työelämään, koulutukselliseen hyvinvointiin, koulutusjärjestelmän kriittinen tarkastelu

■ Hallinto & politiikantekijät:

- Viestiä tutkimuksesta politiikantekijöille (huom. vain 1/5); rakentaa eri toimijoiden hyödynnettävissä olevaa tietoa joka palvelisi aikuisten kansalaisten ura- ja koulutuspolkujen löytämistä taantuman keskellä; oikean elämän tutkiminen; työelämän tutkiminen kansanselkoisesti; historiallinen tarkastelu, tapahtumaketjujen tarkastelu, syiden kysyminen, tulevaisuutta koskevien tahtotilojen kysyminen

Tutkimusodotukset ja -tarpeet

Vapaa sivistystyö

Yleisiä odotuksia ja tarpeita aikuiskasvatustutkimukselle:

- Tutkimusta vakuuttavan ja vaikuttavan vst-edunvalvontatyön avuksi: vapaan sivistystyön tärkeyden ja hyvinvointivaikutusten esiintuominen ja rahoituksen jatkuvuuden puolustaminen, talouskielisiä kustannus-hyöty -analyyskejä vasta-argumenteiksi resurssineuvotteluihin, vaikuttaminen politiikantekoon (4 mainintaa)
- Mittareiden luominen laadulle ja vaikuttavuudelle
- Tutkimusta vst-toiminnan ja sen laadun varmistamiseksi, koska toimitaan veronmaksajien rahoilla
- Aikuiskoulutukseen helposti sovellettavaa tutkimusta
- Yleinen vst-tutkimuksen volyymin lisäys -> akateemisen statuksen kohoaminen parantaisi myös käytännön työn arvostusta

Tutkimusodotukset ja -tarpeet ...jatkuu

Vapaa sivistystyö

Tutkimus*ai*hetoiveita:

- Vapaan sivistystyön laatu ja yhteiskunnallinen vaikuttavuus, merkitys hyvinvoinnille poliittisten päättäjien vakuuttamiseksi (12 mainintaa, joista 7 keskustelutilaisuuksista)
- Muuttuva tuntiopettajuus, tuntiopettajien asema, työolot ja edunvalvonta (2 mainintaa)
- Ali-edustettujen ryhmien opiskelemaan saaminen (2 mainintaa)
- Yksittäisiä: vst-oppilaitoksen positio kunnassa ja asema muihin koulutusmuotoihin verrattuna, vapaan sivistystyön itsetutkiskelu ja itseymmärryksen lisääminen muuttuvassa yhteiskunnassa, ikäjohtaminen, vertaileva aikuiskoulutustutkimus, sosiaalinen koheesio, suvaitsevaisuus monikulttuurisessa yhteiskunnassa

Tutkimusodotukset ja -tarpeet ...jatkuu

Vapaa sivistystyö

Odotuksia tutkimus*yhteistyölle*:

- tarvetta ja tahtoa tutkimusyhteistyölle on
- jonkun yliopiston professorin pitäisi perustaa tutkimushanke ja hankkia rahoitus
- oppilaitoksia tulisi tukea lainsäädännöllisesti tutkimusyhteistyöhön
- yliopistoyhteistyötä vapaan sivistystyön opettajien tietojen ja taitojen kehittämiseksi ja täydennyskouluttamiseksi, tiedettä ja tutkimusta käytännöntaitojen rinnalle
- useamman vst-oppilaitoksen yhteisiä tutkimushankkeita
- opinnäyteyhteistyötä esimerkiksi jonkun toiminnan arvioimiseksi
- tutkijoita tarvittaisiin mukaan kentän EU-projekteihin, tuottamaan EU-koneiston edellyttämiä tarveanalyyskejä, vaikutusanalyyskejä ja näyttöä; yhteistyöstä kiinnostuneet tutkijat pitäisi pystyä tavoittamaan paremmin esimerkiksi tutkijatietokannan avulla, josta voisi löytää sopivia henkilöitä projekteihin, luennoimaan, konferensseihin

Yleisempiä yhteistyötarpeita:

korkeakoulujen ja vst-oppilaitosten välistä koulutusyhteistyötä; järjestöjen ja tutkijayhteisön yhteistyötä, jotta voidaan argumentoida tieteellisesti uskottavasti vapaan sivistystyön ja aikuiskoulutuksen tarvetta Suomessa; yhteistyöverkostot, myös kansainväliset, aikuiskoulutuksen ja sen tunnettuuden edistämiseksi; tutkijoiden puheenvuoroja "aikuiskoulutuksen pedagogiikasta" oppilaitosväen tilaisuuksissa ja koulutuksissa; edunvalvonta- ja yhteistyöyhdistyksen ja tutkijamaailman välisen yhteyden syventäminen

Tutkimusodotukset ja -tarpeet ...jatkuu

Ammatillinen aikuiskoulutus

Ammatillisen aikuiskoulutuksen odotuksia ja tarpeita aikuiskasvatustutkimukselle:

- tuottaa tutkittua tietoa päätöksenteon pohjalle

MYÖS Ei odotuksia/tarvetta tutkimukselle:

- ammattikoulutusorganisaatiot eivät näe tarvetta, että niitä tutkittaisiin, eivätkä varmasti ainakaan maksa siitä

Tutkimusaiheita:

- tutkia eurooppalaisten koulutuspoliittisten linjausten vaikuttavuutta yksilön kannalta ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta taloudellisesta näkökulmasta,
- aiemmin opitun tunnustamiseen ja kansalliseen tutkintojen ja muun osaamisen viitekehykseen liittyvä tutkimus, joka hyödyttäisi niin vapaata sivistystyötä, ammatillista aikuiskoulutusta kuin korkeakoulutusta
- oppisopimusluonteinen täydennyskoulutus korkeakoulutuksessa

Tutkimusyhteistyöodotuksia ja -tarpeita:

- ylöpidon pitäisi olla aloitteellinen, selvittää käytännön ongelmakohtat ja tarjoutua tekemään niihin liittyvää tutkimusta

MYÖS Ei odotuksia/tarvetta yhteistyölle:

- ei osata edes odottaa, että kaikki aikuiskasvatuksen toimijat mahtuisivat samalle yhteistyöfoorumille, koska toiminnan lähtökohdat ja rahoitus ovat niin erilaiset, eikä hallinnossa ole aikuiskasvatustoimijoita kokoavaa toimielintä
- tutkimusyhteistyölle ei nähdä tarvetta, tutkijat voivat tuki yrittää markkinoida saippuakauppiaiden tavoin tutkimusta ja yhteisiä tutkimushankkeita, mutta taustalta pitää myös löytyä todellista hyötyä käytännön toimijoille

Asenteet - viha-raukkaussuhde

Positiivisia 11/42

- Tutkimus etäistä mutta arvostettua
 - Vapaa sivistystyö: Arvostettua ja odotettua on erityisesti tutkimus, joka puolustaa kentän toimintaa ja määrärahoja. Kentän tilaisuuksissa tutkijan osallistumista pidetään arvokkaana lisänä(!), koska tutkijalla on "varmaan hyvää sanottavaa".
 - Ammatillinen aikuiskoulutus: arvokasta, jos kenttään kohdistuvaa tutkimusta tehtäisiin enemmän (vaikka muuten asenteet kriittisempiä).
- Tutkimuksen hyveitä: asioiden perusteellinen tarkastelu, objektiivisuus, tieteellisen argumentoinnin painoarvo.
- Ammattilaisten ja koulutuksen järjestäjien *pitäisi* lähtökohtaisesti olla kiinnostuneita.
- Tutkimus *pitäisi* nähdä strategisen kehittämisen pohjana. Tutkimus on työkalu, joka auttaa näkemään kehittämistarpeet ja toimii pohjana jolle rakennetaan (evidence-based practice and policy)
- Avainhenkilö tunnistaa asenneongelmia, mutta toteaa, että "tää on aina vähän ongelmallinen tää (...) teorian ja käytännön jakaminen (...) hyvä teoria tukee käytäntöä, eikä ne oo toisiaan poissulkevia asioita".
- Vaikka perusasenne tutkimusta kohtaan on usein kielteinen, ollaan ilahduneita, jos tutkija lähestyy jonkin käytännön asian hoitamisesta kiinnostuneena ja annetaan mieluusti tietoa esimerkiksi haastattelun muodossa tutkimusta varten.

Asenteet ...jatkuu

Negatiivisia 16/42 (huom. varsinainen kritiikki (23) vielä erikseen)

Vapaa sivistystyö:

- Yliopistoväki etäisenä norsunluutorneissaan. Käytännön toimijat ovat alkaneet kokea tutkimuksen vieraaksi, eivätkä enää osaa argumentoida toiveitansa tutkimukseen päin.
- Castrénilaiseen ajatteluun pohjautuva "tieteellisen näkökulman" itseisarvo on kentällä heikentynyt ja yhteyksiä yliopistoon päin ei ole haluttukaan luoda.
- Realistinen tietoisuus resurssien vähäisyydestä on hiivuttanut tutkimuskiinnostusta.
- Lievää arvostelua: tutkijoiden esiintymisvalmiudet huonot, ei kentän tilaisuuksia tutkijoiden varaan, tieteen tuputtamisesta kiinnostumattomille tulee ongelmia
- Vahvojakin epäluuloja: tutkijat valtionhallinnon käytyreinä tuottamassa käytännön kannalta haitallisia, harhaanjohtavia tilastoja.

Ammatillinen aikuiskoulutus:

- Kiinnostus ja positiiviset asenteet harvassa: "Aikuiskoulutuksen tieteellinen maailma, on niin kun oma maailmansa, joka ei paljon tätä arjen todellisuutta hetkauta". Kentällä on "hirveitä asenteita", "asenneblokkeja", "asenteellisuutta" ja "epäluuloja", allergisuutta sivistyssanoille ja oman duunariuden korostamista, vaikka itsellä olisi akateeminen tutkinto taustalla.
- Moite, että yliopistot ovat voineet jäädä autonomisuutensa suojaan, eikä käytäntöä tarvitse kuunnella. Esimerkiksi tulevien aikuiskoulutusammattilaisten opetusta ei tarvitse muuttaa käytännönläheisemmäksi, kentän toiveista huolimatta.

Kritiikki aikuiskasvatustutkimusta kohtaan

- Kritiikki aikuiskasvatustutkimuksen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyen 16/23
 - Tutkimus ja käytäntö erillään 12/16
 - Tutkimuksen heikkouksia 4/16
- Aikuiskasvatustutkimus (ja erityisesti vapaan sivistystyön tutkimus) marginaalista 3/23
- Muuta kritiikkiä 4/23